

ФЕДЕРАЦІЯ
РОБОТОДАВЦІВ
УКРАЇНИ

**Проект Закону України
«Про засади функціонування
національної системи
торгівлі квотами на викиди
парникових газів»**

Національна система торгівлі квотами на викиди парникових газів (НСТВ) передбачає:

Перші роки Встановлення загального ліміту (квоти) на викиди

Зростання вартості викидів CO₂

Інвестиції підприємств у модернізацію

Стійке зменшення викидів

Однак для окремих галузей перехід може бути менш плавним. Найбільше навантаження очікується на:

- металургію;
- цементну промисловість;
- теплову енергетику;
- хімічну промисловість.

Приклад

Крок 1. Держава встановлює ліміт

Припустимо, є лише два заводи:

- Завод А
- Завод Б

Держава вирішила, що разом вони можуть викинути не більше **200 тонн CO₂** на рік.

Тому вона видає:

- Заводу А – 100 квот
- Заводу Б – 100 квот

1 квота = право викинути 1 тонну CO₂.

Крок 2. Підприємства працюють

Наприкінці року виявилось:

- Завод А модернізував обладнання і викинув лише 80 тонн.
- Завод Б працював на старій технології і викинув 120 тонн.

Тоді:

Завод	Має квот	Викинув	Баланс
А	100	80	+20
Б	100	120	-20

У Заводу А залишилося 20 зайвих квот.

У Заводу Б бракує 20 квот.

Приклад

Крок 3. Торгівля квотами

Завод А продає свої 20 невикористаних квот.

Завод Б купує ці 20 квот.

Наприклад, ціна становить 30 € за квоту.

Тоді:

- Завод А отримує 600 € доходу.
- Завод Б платить 600 €.

Після купівлі Завод Б має достатньо дозволів для своїх 120 тонн викидів.

Чому це вигідно?

Для Заводу А

Він вклав гроші в нове обладнання.

За це отримав:

- менші витрати на паливо;
- дохід від продажу зайвих квот.

Для Заводу Б

Йому дешевше купити квоти, ніж негайно витратити мільйони на модернізацію.

Приклад

Що відбувається через декілька років?

Держава поступово скорочує загальну кількість квот.

Було: 200 квот.

Стало: 190 квот.

Потім: 180 квот.

Потім: 170 квот.

Тобто квот стає менше, і вони дорожчають.

УМОВНО:

Рік	Кількість квот	Ціна
1	200	30 €
2	190	40 €
3	180	55 €
4	170	70 €

Тепер Заводу Б стає все дорожче купувати квоти.

У якийсь момент він думає:

«Я щороку плачу мільйони за квоти. Може, дешевше модернізувати виробництво?»

Саме на це і розрахована система.

Фази НСТВ

Перша фаза

– старт з 2028 року
(пілотна).

Друга фаза

– не раніше ніж
через 3 роки
після припинення
або скасування
воєнного стану

Третя фаза

– повноцінне
функціонування з
інтеграцією до системи
ЄС

2028 – пілотна фаза

2028-2030 – тестування системи

2031+ – початок повноформатної роботи

2030-ті – поступовий перехід до моделі,
близької до EU ETS

Навантаження збільшують поступово

2028 – сплата за 10 %
верифікованих викидів

2029 – 22,5 %

2030 – 48,5 %

2031 – 61 %

2032 – 73,5 %

2033 – 86 %

2034 – 100 %

КВОТА

Квота дає право на викид певної кількості CO₂ (наприклад, 1 тонна CO₂ = 1 квота).

Наприкінці року підприємство повинно здати стільки квот, скільки тонн CO₂ воно фактично викинуло.

Саме квоти:

- можуть видаватися безкоштовно;
- можуть купуватися на аукціонах;
- можуть продаватися та купуватися між підприємствами;
- мають ринкову ціну.

Приклад

Уявімо цементний завод.

- Дозвіл на діяльність у нього є і діє безстроково (або довгостроково, залежно від законодавства).
- У 2030 році завод викинув 50 000 тонн CO₂.
- Для цього йому потрібно здати 50 000 квот.

Якщо Держава безкоштовно видала лише 40 000 квот, то ще 10 000 потрібно:

- купити на аукціоні;
- або купити в іншого підприємства.

Тобто платіж виникає через нестачу квот.

Українська реальність

Запуск української НСТВ

Перший етап:

- Безкоштовні квоти відсутні.
- Надлишкові анулюються
- Невисока ціна.
- Навчання звітності.

Другий етап:

- Безкоштовні квоти відсутні.
- Більше аукціонів.
- Поява резервів стабільності.

Третій етап:

- Є безкоштовні квоти.
- CO₂ стає суттєвою статтею витрат.
- Підприємства починають масово модернізуватись.

РОЗПОДІЛ БЕЗКОШТОВНИХ КВОТ

Завод	Викиди на 1 т сталі
Сучасний	1,3 т CO ₂
Середній	1,8 т CO ₂
Застарілий	2,5 т CO ₂

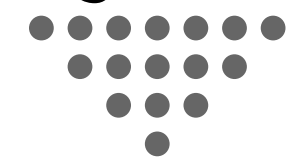
**Більше безкоштовних
квот отримує
ефективніше
підприємство**

Це стимулює модернізацію

МЕХАНІЗМИ РОБОТИ

Оператор установки (завод)

КУПУЄ КВОТИ

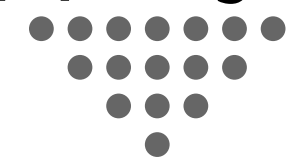
Оператор ринку квот

організовує торги

Адміністратор НСТВ

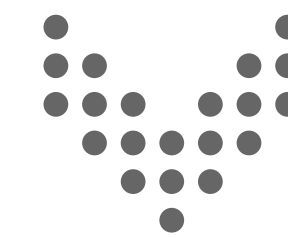
фіксує передачу квот у реєстрі

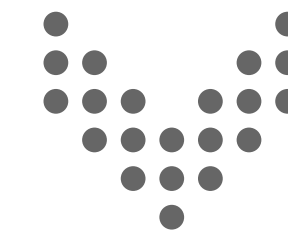
Компетентний орган

КОНТРОЛЮЄ ВИКОНАННЯ ПРАВИЛ

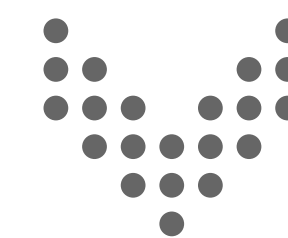
Оператор подав заяву

Компетентний орган прийняв рішення

У кабінеті з'явилося повідомлення

Оператор може завантажити ДОЗВІЛ

Приклад НСТВ як роботи фондової біржі:

Тоді:

- підприємства = учасники ринку;
- квоти = товар;
- аукціони = торги;
- фонд модернізації = використання отриманих коштів;
- компетентний орган = регулятор і адміністратор системи.

Компетентний орган встановлює правила, контролює їх виконання і забезпечує роботу всієї системи. Скоріш за все ним буде Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.

ДОЗВОЛИ. НАПРЯМ – ОХОРОНА АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

ПІДПРИЄМСТВА ЗАМІСТЬ 1 ДОЗВОЛУ НА ВИКИДИ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН ТЕПЕР БУДУТЬ ОТРИМУВАТИ ІНТЕГРОВАНІЙ ДОЗВІЛ З 2029 року (ПРОМИСЛОВА РЕФОРМА), ДОЗВІЛ НА ВИКИДИ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ З 2028 р (НСТВ) ТА УНІФІКОВАНІ ДОЗВОЛИ 2028-2030 р

Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Регламентує ліміти викидів забруднюючих речовин відповідає що і скільки можна викидати в повітря.

Контролює такі речовини, як:

- пил;
- оксиди азоту (NO_x);
- діоксид сірки (SO₂);
- чадний газ (CO);
- важкі метали тощо.

Інтегрований довкіллевий дозвіл (ІДД)

Це нова європейська модель. Він відповідає на питання : Як підприємство повинно працювати, щоб мінімізувати вплив на довкілля в цілому.

Охоплює одночасно:

- викиди в повітря;
- скиди у воду;
- поводження з відходами;
- енергоефективність;
- використання сировини;
- шум;
- моніторинг.

Наприклад, для цементного заводу ІДД може вимагати:

- певний тип фільтрів;
- конкретні методи контролю пилу;
- систему моніторингу;
- правила поводження з відходами.

Тобто ІДД регулює спосіб роботи підприємства за НДТМ.

ДОЗВОЛИ. НАПРЯМ – ОХОРОНА АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Уніфікований дозвіл

Об'єднати кілька екологічних погоджень і дозволів в один адміністративний документ або процедуру. Тобто це більше питання спрощення бюрократії, ніж нових екологічних вимог.

Дозвіл на викиди парникових газів (або авторизація) учасника НСТВ

Він відповідає на питання Чи має підприємство право бути учасником системи торгівлі викидами парникових газів.

НСТВ цікавить не пил і не оксиди азоту.

НСТВ цікавить:

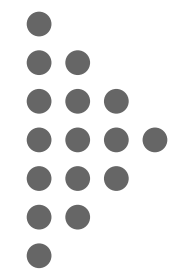
- CO₂;
- CH₄ (метан);
- N₂O та інші парникові гази.

Приклад:

Металургійний комбінат:

- має ІДД;
- має вимоги щодо пилу і NO_x;
- але додатково щороку викидає 1 млн тонн CO₂.

Для цих 1 млн тонн йому потрібні квоти НСТВ.

Інтегрований дозвіл

Регулює:

- пил;
- SO_2 ;
- NO_x ;
- важкі метали;
- скиди у воду;
- відходи;
- шум;
- технологічні вимоги та НДТМ (найкращі доступні технології).

Його мета – зменшити локальний вплив підприємства на довкілля.

Дозвіл на викиди парникових газів

Регулює:

- CO_2 ;
- N_2O ;
- PFC (для окремих виробництв).

Його мета інша: включити установку до системи торгівлі викидами.

Тобто це не стільки екологічний, скільки кліматично-економічний інструмент.

Дозвіл на викиди парникових газів регулює сплату та дає можливість викидати парникові гази.

Приклад

Металургійний комбінат

Інтегрований дозвіл може вимагати:

- Фільтри
- Системи очищення
- НДТМ
- Граничні концентрації забруднюючих речовин

А НСТВ каже:

Викинув 1 млн т CO₂

Здай 1 млн квот

Тут немає граничної концентрації CO₂ у димових газах.
Є лише економічна відповідальність за обсяг викидів.

Саме тому механізми різні.

Багато установок одночасно підпадають під:

1. інтегрований дозвіл;
2. дозвіл на викиди парникових газів.

СЕРТИФІКАТ ДЕКАРБОНІЗАЦІЙНОГО ЗАРАХУВАННЯ

- Видається за результатом проєкту
- Підтвердження скорочення
- Може використовуватись як додатковий кліматичний інструмент
- Залежить від підтверджених скорочень

СДЗ зменшує зобов'язання оператора в межах понесених витрат на реалізацію проєкту

Законодавець намагається прив'язати розмір пільги не лише до скорочення CO₂, а й до реальних інвестицій в зменшення викидів.

Фонд модернізації

Регулює Кабінет Міністрів України

**Підприємства купують квоти
CO₂**

**Держава отримує кошти від
аукціонів**

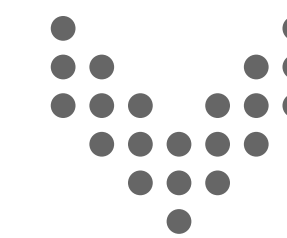
**Частина коштів надходить у
Фонд модернізації**

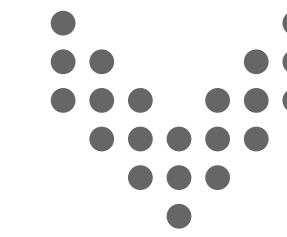
**Фонд фінансує декарбонізаційні
проєкти**

Підприємства купують квоти

*Сотні мільйонів або мільярди
гривень*

Аукціони

Фонд модернізації

Розподіл коштів

Плата за заміщення

Наприклад:

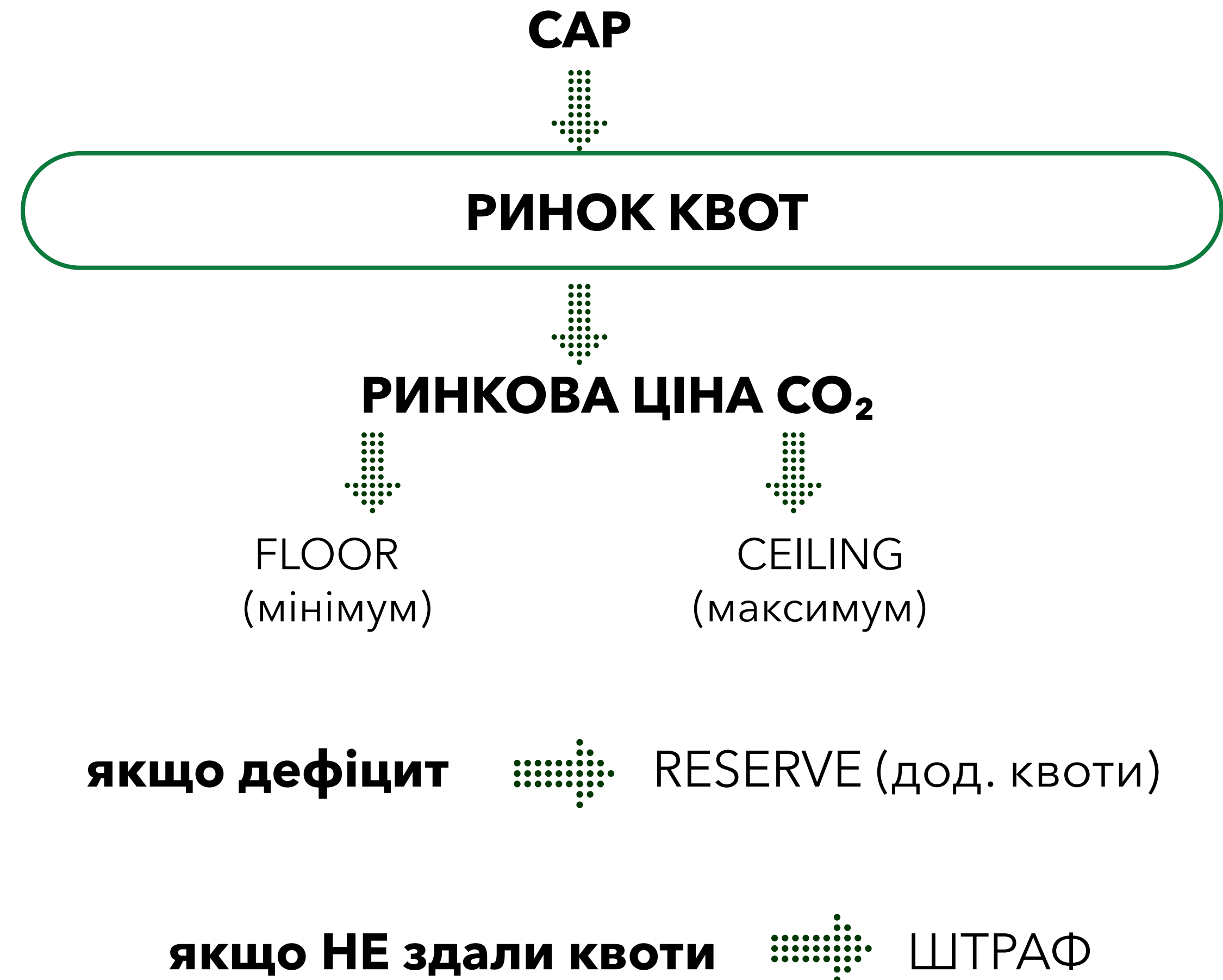
Мінімальна ціна: 10 €

Ринкова ціна: 45 €

Максимальна ціна: 70 €

Тобто ринок не може піти вище 70 €.

Якщо немає квот – платиш за
заміщення за максимальною ціною

Розглянути можливість подовження термінів фаз впровадження

Приклад впровадження СТВ ЄС як навчання водінню:

- **2000-2005** – писали правила дорожнього руху.
- **2005-2007** – посадили всіх за кермо на пустому майданчику.
- **2008-2012** – випустили на справжні дороги, але з невеликим трафіком.

Після 2013 – почали реально штрафувати

Функціонування МЗВ – це основа НСТВ. **Через затримки з підзаконними актами система реально почала працювати лише наприкінці 2021 року.**

Станом на 31.03.2026 в Єдиному реєстрі з моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів зареєстровано 518 установок. Наказами Мінекономіки станом на 31.03.2026 прийнято рішення щодо прийняття звітів операторів за звітний 2025 рік по 30 установкам.

Ініціатива ФРУ: по аналогії з минулим роком подовжити термін подання звітів МЗВ до кінця 2026 року.

МЕХАНІЗМИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ

1) Контракт на різницю, або CfD, – це механізм стабілізації доходу. Держава або інший контрагент гарантує виробнику певну страйкову ціну. Якщо ринкова ціна нижча за неї – виробнику доплачують різницю; якщо вища – виробник повертає різницю назад. У результаті зменшується цінова невизначеність, а інвестиції в енергетику та декарбонізацію стають передбачуванішими.

«CfD – це механізм компенсації різниці між ринковою та цільовою ціною, який стабілізує доходи виробника та знижує інвестиційний ризик».

2) Ризик витоків вуглецю – це перенесення виробництва та пов'язаних із ним викидів до країн із менш жорсткими кліматичними вимогами через зростання витрат на вуглецеве регулювання.

3) Строк повідомлення про зміну оператора – 10 днів.

4) Сукупне обмеження (cap) – загальний ліміт викидів у системі.

Квоти – дозволи на викид певного обсягу парникових газів.

Мета: забезпечити поступове скорочення викидів через обмеження кількості доступних квот.

5) Виробники СВМ-товарів виключені з механізму безоплатного розподілу квот.

6) Тимчасова підтримка енергоємних секторів – перехідний механізм, що допомагає підприємствам адаптуватися до НСТВ, зберегти конкурентоспроможність та інвестувати у скорочення викидів

7) Норма фінансування з Фонду модернізації – не більше 30% вартості проекту.

Перевага: стимулює співфінансування та ефективне використання коштів.

Ризик: може бути недостатнім для реалізації дороговартісних проєктів декарбонізації.

7) 2028 рік: оператори анулюють квоти в обсязі 10% від верифікованих викидів попереднього року.

Мета: плавний запуск НСТВ та поступова адаптація підприємств до нових вимог.

8) Установки <25 000 т CO₂ можуть бути виведені з НСТВ, але лише якщо їх викиди контролюються іншим еквівалентним механізмом.

9) Строк давності для застосування штрафів – 5 років.

10) Законопроект передбачає можливість використання добровільних внесків для виконання значної частини зобов'язань учасників НСТВ – до 90% необхідного обсягу.

11) Механізм коригування експортно-імпортних операцій покликаний враховувати вуглецеву складову товарів у міжнародній торгівлі, захищати конкурентоспроможність національних виробників та запобігати витокам вуглецю.

12) Оновлення правил реєстрації МЗВ є необхідною умовою для ефективного функціонування НСТВ.

13) Дія Закону про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення та НСТВ. НСТВ та інтегроване запобігання і контроль промислового забруднення – це не взаємовиключні, а паралельні системи регулювання.